

Innst. 374 L

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 85 L (2012–2013)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister)

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

1.1.1 Barneperspektivet i foreldretvister

Forslag til lov om endringer i lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova) har til formål å styrke barneperspektivet i foreldretvister etter barneloven. Forslagene retter seg mot tilfeller der foreldre som ikke bor sammen, er så uenige om foreldreansvar, fast bosted og samvær at sak bringes inn for domstolen. Formålet med forslagene til endringer i barneloven er å styrke barns rettssikkerhet og deltakelse i foreldretvister. Formålet er videre å gi barn bedre beskyttelse i tilfeller der de risikerer å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare.

I denne proposisjonen bruker departementet begrepet «foreldretvister» i stedet for «barnefordelingssaker» som benyttes i dagligtale og juridisk teori. Det nye begrepet understreker for det første foreldrenes eierskap til konflikten. For det andre markerer dette at barn ikke er noe som er til fordel.

Sentralt for alle barn som står i foreldretvister etter barneloven er forslag om å styrke barnas muligheter for deltakelse i slike saker. Det fremmes også

flere forslag som til sammen vil øke rettssikkerheten til de utsatte barna. Forslag til endringer og presiseringer i saksbehandlingsreglene for domstolene og i reglene om samvær med tilsyn skal bidra til at barnets beste ivaretas bedre i alle foreldretvister der barn risikerer å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare. Bedre beskyttelse av barn mot fysisk og psykisk vold (inkludert neglisjering og emosjonell trakassering), seksuelle overgrep og det å være vitne til vold var et viktig utgangspunkt for forslagene.

Departementets lovforslag er tuftet på hensynene til likebehandling av og likeverd mellom foreldre. Likebehandling og likeverd betyr imidlertid ikke at normen kan eller bør være resultatlikhet mellom foreldre i saker om barna. Barneloven og FNs barnekonvensjon forutsetter at barnets beste skal legges til grunn. Lovforslaget styrker barneperspektivet i barneloven samtidig som det ivaretar hensynene til likebehandling og likeverd. Gode oppvekstvilkår for barn er viktig for at alle barn skal ha like muligheter for deltakelse i samfunnet, både i barne- og ungdomsårene og i voksenlivet. Vi har i de senere årene fått økt kunnskap om de alvorlige konsekvensene dårlige oppvekstvilkår kan ha for barn, både psykologisk, psykososialt og fysiologisk, samt samfunnsmessig. Kunnskap og forskning viser en sterk sammenheng mellom livsbelastninger i barndommen i form av vold/det å være vitne til vold og fysiske og psykiske lidelser i voksen alder.

Proposisjonen er et viktig skritt for å øke beskyttelsen av de utsatte barna i foreldretvister etter barneloven. Mange av disse barna har eller kan ha behov for bistand av barnevernstjenesten.

1.1.2 Forslagene

BARNES DELTAKELSE

Departementet foreslår å endre barneloven for å presisere at også barn under syv år som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal få mulighet til å uttale seg før det tas avgjørelser om personlige forhold for barnet. Forslaget vil bidra til at domstolen i større grad sørger for at også yngre barn får si sin mening i saker om foreldreansvar, bosted og samvær. Det foreslås også å presisere at barn skal få si sin mening om alle relevante spørsmål saken reiser og at barnets mening skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet. Det er en forutsetning for å kunne delta og uttrykke sine synspunkter at barnet får tilstrekkelig og relevant informasjon, og departementet foreslår at dette tydeliggjøres i barneloven. I tillegg foreslår departementet en lovfesting av at barn skal informeres om resultatet av saken, og at dommeren får ansvaret for at det skjer. Se lovutkastet til endringer i barneloven §§ 31 og 61 første ledd nr. 4.

TILFELLER HVOR DET IKKE SKAL/BØR FASTSETTES SAMVÆR

Det foreslås ingen materielle lovendringer for når domstolen skal/bør avgjøre at det ikke skal være samvær. Det er likevel slik at departementets forslag og merknader i proposisjonen samlet sett vil bidra til å senke terskelen for når domstolen skal/bør fastsette at det ikke skal være samvær, og departementet har derfor valgt å omtale dette i proposisjonen selv om det ikke fremmes et konkret lovforslag. Departementet forutsetter at domstolen i større grad skal avgjøre samværssaker ut fra forholdene her-og-nå, og at barnets subjektive opplevelser skal tillegges større vekt. Det forutsettes videre at det ikke skal fastsettes samvær mot barnets vilje, heller ikke med tilsyn, før barnets og familiens situasjon er tilstrekkelig belyst.

I tilfeller der domstolene legger til grunn at det er fare for at barnet utsettes for vold eller seksuelle overgrep og/eller det er fare for retraumatisering av barnet, skal domstolen etter gjeldende rett ikke fastsette samvær, heller ikke med tilsyn. Enkelte ganger kan det være mer uklart hvorvidt det har forekommet eller er risiko for vold eller seksuelle overgrep. Departementets forslag og merknader innebærer at domstolen i enda større grad skal sikre at foreldretvister der det er påstander om at barn risikerer å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare, belyses bredt før det tas en avgjørelse om samvær.

VILKÅR FOR SAMVÆR

Etter det departementet kjenner til, fastsetter domstolen forholdsvis sjelden andre vilkår enn til-

syn. Departementet foreslår en presisering i barneloven som tydeliggjør at det i avtale/dom også kan settes vilkår som gjelder krav til foreldrene om aktiviteter og tiltak for å styrke foreldrefunksjoner og foreldresamarbeid. Dette kan for eksempel gjelde vilkår om ruskontroll, behandling for rusproblemer og sinnemestringskurs. Se lovutkastet med forslag til endringer i barneloven § 43 tredje ledd.

SÆRLIG OM SAMVÆR MED TILSYN

Domstolen har adgang til å pålegge det offentlige å oppnevne en tilsynsperson ved samvær. Departementet foreslår en tilføyelse i barneloven om at hovedformålene i slike tilfeller skal være henholdsvis beskyttelse og støtte, og at dette blir bestemmende for et nivåinndelt tilsyn:

- Beskyttet tilsyn, der forelder/barn overvåkes under samværet.
- Støttet tilsyn, der det er forsvarlig med mer fleksible løsninger.

Beskyttet tilsyn vil være mest omfattende, og innebærer at barnet og samværsforelder overvåkes under hele samværet. Dette er mest aktuelt i saker der det har vært problematisk knyttet til vold, rus og psykiske lidelser som kan påvirke foreldrefunksjonene (herunder personlighetsforstyrrelser), men der forholdene likevel er slik at det er til barnets beste med samvær.

Støttet tilsyn er et mindre omfattende tiltak, og kan fastsettes der det ikke er behov for overvåking under hele samværet. Støttet tilsyn vil særlig være aktuelt i saker der foreldrene har så store problemer med å samarbeide at dette svekker foreldrefunksjonene.

Hovedforskjellen mellom gjeldende ordning og den foreslåtte ordningen er at tilsynet blir nivåinndelt og at barnets behov i større grad avgjør hva slags tilsyn som skal pålegges, videre at timeantallet øker ved støttet tilsyn, hhv. 32 timer ved støttet tilsyn og 16 ved beskyttet tilsyn. Domstolen avgjør hvor mange timer tilsyn det er behov for i den enkelte sak.

Departementet foreslår at det innføres et nytt vilkår om at barnets behov må tilsi samvær med tilsyn for at domstolen skal kunne gi pålegg om dette. Forslaget er ment å forplikte domstolen til å gjøre en mer konkret vurdering av hvorvidt tilsyn er et egnet virkemiddel for å oppnå formålet om beskyttelse/støtte. Det generelle vilkåret om barnets beste i barneloven vil fortsatt gjelde. Samtidig opprettholdes vilkåret etter gjeldende barnelov om at det må foreligge «særlege høve» for at retten kan fastsette samvær under tilsyn med offentlig oppnevnt tilsynsperson.

Det foreslås at den kommunale barnevernstjenesten får ansvar for oppnevning av tilsynsperson og

oppfølging ved beskyttet tilsyn, mens Bufetat beholder/får ansvaret ved støttet tilsyn.

PROSESS OG SAKSBEHANDLING I FORELDRETVISTER

Det foreslås endringer i barnelovens regler om prosess og saksbehandling som skal sikre at barnets beste ivaretas bedre i foreldretviser der barn risikerer å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare. Forslagene gjelder:

- Mekling: Departementet foreslår en presisering av at dommeren under saksforberedelsen bare skal mekle der saken er egnet for det, jf. barneloven § 61 første ledd nr. 1.
- Sakkyndig: Departementet foreslår en presisering av at det bør oppnevnes en sakkyndig etter barneloven § 61 første ledd nr. 3 i saker der det er risiko for at forelder har problematikk knyttet til vold, rus eller psykiske helsetilstander som kan påvirke foreldrefunksjonene (herunder personlighetsforstyrrelser).
- Departementet foreslår at staten skal dekke kostnadene til sakkyndig utredning etter barneloven § 61 første ledd nr. 3, jf. § 61 andre ledd.
- Representant/advokat for barnet: Departementet foreslår en presisering av at bestemmelsen i barneloven § 61 første ledd nr. 5 om representant for barnet, kan være aktuell å bruke i saker der det er risiko for at barnet kan bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare, og der det er usikkert om barnets interesser blir tilstrekkelig ivaretatt under domstolsprosessen.
- Fritak for taushetsplikt for barnevernstjenesten: Departementet foreslår å lovfeste et fritak i en ny § 61 a i barneloven for ansatte i barnevernstjenesten som avgir vitneforklaringer i foreldretviser etter barneloven i saker for domstolen.
- Foreløpig avgjørelse: Departementet foreslår en endring i barneloven § 60 som innebærer at retten plikter å treffe foreløpig avgjørelse der en av partene krever det og det er en risiko for at barnet kan bli utsatt for vold eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare. I dag er det opp til domstolen å vurdere om den skal treffe en foreløpig avgjørelse i den enkelte sak.
- Tvangsbot: Manglende oppfyllelse av fastsatt samvær kan normalt tvangsfullbyrdes ved tvangsbot overfor bostedsforelderen. Departementet foreslår en presisering i barneloven § 65 andre ledd som skal sikre at samvær ikke tvangs-

fullbyrdes når det foreligger «umulighet», herunder risiko for at barnet kan bli utsatt for vold eller bli behandlet på annen måte som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare.

1.2 Bakgrunn

1.2.1 Behovet for lovendringer

INNLEDNING

Departementet mener at det foreligger tilstrekkelig kunnskap, forskning og erfaring som tilsier at det er behov for lovendringer og andre tiltak for å styrke barneperspektivet i foreldretviser etter barneloven. Noen høringsinstanser etterlyser mer forskning på dette området. Departementet understreker at nødvendige lovendringer ikke bør utsettes i påvente av ytterligere forskning.

BEDRE BESKYTTELSE AV BARN I FORELDRETVISTER

Departementet mener det er behov for å endre reglene i barneloven om prosess og saksbehandling for å sikre at domstolene ivaretar de særlige behovene i foreldretviser med vold- og overgrepssproblematikk. Det synes i praksis å være utfordringer knyttet til å få disse sakene godt nok belyst, videre utfordringer knyttet til valg av virkemidler under saksbehandlingen. Dette gjelder blant annet spørsmålet om saken er egnet for mekling, om det bør oppnevnes tradisjonell sakkyndig til å utrede saken og om det bør oppnevnes en representant for barnet. I saker med vold- og overgrepssproblematikk er det viktig å sikre at barnet ikke blir utsatt for skade eller fare, og bruken av foreløpig avgjørelse er ofte et egnet virkemiddel. Saker der et barn risikerer å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare byr på faglige utfordringer, og forholdet mellom de ulike regelverkene på området og til dels overlappende ansvarsområder for offentlige instanser, oppleves av mange som vanskelig.

SÆRLIG OM SAMVÆR OG SAMVÆR MED TILSYN

Ordnings med offentlig oppnevnt tilsynsperson var ved etableringen ment å være snever. Bruken har imidlertid økt år for år etter at den ble innført i 2007, og mye tyder på at tilsyn nå brukes i større omfang enn det som var forutsatt ved etableringen. Departementet har de siste årene gjennom forvaltningskontrollen på dette området fått innsikt i praksis og avdekket behov for endringer. Det ble på denne bakgrunn foretatt en bred gjennomgang i departementet av ordningens ulike sider.

1.2.2 Avgrensninger

FORHOLDET MELLOM BARNELOVEN OG BARNEVERNLOVEN

Departementet ser at det er behov for å se nærmere på forholdet mellom barneloven og barnevernloven. Mange høringsinstanser ønsker dette.

Det offentliges inngrep overfor foreldre og barn er i hovedsak regulert i barnevernloven. Barneloven er i hovedsak en privatrettslig lov og regulerer forholdet mellom private. Etter barneloven har barnet og den forelder som ikke bor sammen med barnet rett til samvær. Dersom samvær ikke er til barnets beste, skal domstolen fastsette at det ikke skal være samvær. Samværsretten kan videre innskrenkes ved at det avtales eller fastsettes vilkår, herunder samvær med tilsyn.

FORSLAG FRA HØRINGEN SOM BØR SEES I EN STØRRE SAMMENHENG

Departementet har i denne proposisjonen valgt å følge opp forslaget om fritak for taushetsplikt for ansatte i kommunal barnevernstjeneste ved behandling av foreldretvister etter barneloven i saker for domstolen. Departementet vil imidlertid se nærmere på øvrige forslag om barnevernstjenestens rolle og spørsmålet om rett/plikt for dommere til å melde fra til barnevernstjenesten ved mistanke om omsorgssvikt. Dette bør skje i forbindelse med en gjennomgang av forholdet mellom barneloven og barnevernloven.

1.3 Barns deltakelse i foreldretvister

1.3.1 Barns deltakelse

1.3.1.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

1.3.1.1.1 Hvilke barn omfattes

Departementet fastholder forslaget om å endre bestemmelsene om barns deltakelse slik det er foreslått i høringsnotatet.

Departementet foreslo å synliggjøre at også yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal gis anledning til å uttale seg før det tas avgjørelse i en sak som berører ham eller henne. Departementet foreslo videre en presisering slik at samvær også blir nevnt som eksempel på et personlig forhold som barnet skal få anledning til å uttale seg om. Departementet foreslo også at det presiseres at barnet skal høres om foreldreansvaret.

De foreslåtte endringene vil bidra til en bedre oppfyllelse av Norges forpliktelser etter barnekonvensjonen og være i tråd med generelle kommentarer og merknader til Norges rapporter fra FNs barnekomité.

Departementet finner videre at det på bakgrunn av den praksis i domstolene som er avdekket er behov for en presisering i barneloven § 31 andre ledd, om at barn yngre enn syv år som er i stand til å danne seg egne synspunkter skal gis anledning til å uttale seg før det tas en avgjørelse som berører ham eller henne. I tillegg foreslås det å presisere i bestemmelsen at barna skal informeres før høringen.

Enkelte høringsinstanser er uenige i forslaget om å presisere at også barn under syv år skal gi sine synspunkter i saker etter barneloven, og mener bestemmelsen vil legge utilbørlig press på de yngste barna om å uttale seg. Departementet vil presisere at barnet må gis tilstrekkelig informasjon om at det ikke behøver å uttale seg. Det å gi uttrykk for sine synspunkter er et valg barnet har, ikke en forpliktelse.

Departementet er enig med de høringsinstansene som påpeker viktigheten av at de som snakker med barna har nødvendig kompetanse på området. Dette gjelder særlig samtaler med de aller yngste barna og samtaler om vold og overgrep, som er spesielt utfordrende.

Departementet understreker viktigheten av at det benyttes egnede sakkyndige for innhenting av barnets mening i saker der det er behov for det.

Høring av barn med behov for særskilt støtte

Departementet vil understreke viktigheten av at barns rett til deltakelse og å gi uttrykk for sine synspunkter blir gjennomført for alle barn. Det må tilrettelegges for at barn med nedsatt funksjonsevne og barn som ikke snakker norsk gis mulighet til å gi uttrykk for sine synspunkter på lik linje med andre.

1.3.1.1.2 Hva barnet skal få uttale seg om

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om å endre barneloven § 31 andre ledd, slik at også samvær og foreldreansvar angis som eksempler på personlige forhold barnet skal få anledning til å uttale seg om.

Innhenting av barnets synspunkter og tilstrekkelig vektlegging av barnets mening er viktige bidrag for å sikre forsvarlig behandling av foreldretvister etter barneloven. I foreldretvister etter barneloven er det nødvendig å lytte til barnets stemme for å få innsikt i hva som kan skape mest mulig trygghet, stabilitet og forutsigbarhet for barnet. Det følger av barnekonvensjonen artikkel 12 at barnet skal høres om «alle forhold som vedrører barnet», hvilket innebærer at barn må gis mulighet til å gi sine synspunkter på alle spørsmålene saken reiser som vedrører barnet, herunder samvær. Når barn ikke får gi sine synspunkter på alle forhold saken gjelder, kan det bidra til at saker ikke blir godt nok opplyste og innebære en fare for avgjørelser/forlik som ikke er til barnets beste. Departementet presiserer at det ikke er i tråd med

barnekonvensjonen kun å høre barn om fast bosted, dersom domstolenes avgjørelse også omhandler samvær.

På denne bakgrunn foreslår departementet derfor en presisering i barneloven § 31 andre ledd første punktum, slik at samvær også blir nevnt som eksempel på et personlig forhold som barnet skal få anledning til å uttale seg om. Formålet er å tydeliggjøre gjeldende rett. Departementet foreslår også at det presiseres at barnet skal høres om foreldreansvaret.

1.3.1.1.3 *Vekten av barnets uttalelse*

Departementet ønsker på bakgrunn av høringen å fremme et forslag i barneloven § 31 andre ledd om at barnets mening i avgjørelser om personlige forhold skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet.

1.3.1.1.4 *Tilbakemelding om resultatet*

Forslaget om en ny bestemmelse hvor beslutningstakeren (dommeren) får ansvar for at barnet blir orientert om utfallet av saken og forklart hvordan barnets ønske/mening er tatt hensyn til, er fremmet for å bringe norsk rett bedre i samsvar med barnekonvensjonen.

Departementet foreslår at tilbakemeldingsplikten plasseres i barneloven § 61 første ledd nr. 4.

1.4 Samvær

1.4.1 *Samvær til barnets beste*

1.4.1.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

1.4.1.1.1 *Det skal ikke fastsettes samvær som ikke er til barnets beste*

Det følger av barneloven § 43 første ledd tredje punktum at det ikke skal være samvær når dette ikke er til barnets beste. Det foreligger lite praksis knyttet til barneloven § 43 første ledd tredje punktum. Høyesterett uttaler at det skal «ganske tungtveiende grunner» til for å nekte samvær mellom en forelder og et barn.

Departementet legger til grunn at formuleringen «ganske tungtveiende grunner» er egnet til å belyse det generelle utgangspunktet om at barn og foreldre har en samværsrett, forankret i menneskerettighetene. Det avgjørende vilkåret/hensynet skal imidlertid være barnets beste.

Det følger av barneloven § 48 at avgjørelser om foreldreansvar, bosted og samvær og saksbehandlingen av slike saker skal «først og fremst rette seg etter det som er best for barnet». Ved avgjørelser skal det tas hensyn til at barnet «ikkje må bli utsett for vald eller på anna måte bli handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa vert utsett for skade eller fare», jf. barneloven § 48 andre ledd. Hensynet til å

beskytte barn mot vold, overgrep, psykisk mishandling og det å være vitne til vold må dermed få avgjørende betydning i foreldretvister etter barneloven. Departementet er enig i at den omstendighet at barnet klart motsetter seg å ha samvær med forelder, normalt må anses som en «ganske tungtveiende grunn».

I høringsnotatet 21. juni 2012 uttalte departementet at teoretiske antakelser om «at det er bra for barn å kjenne sitt opphav», må anvendes med stor varsomhet i samværsaker med alvorlig problematikk fordi barnets konkrete behov skal være avgjørende.

Etter departementets syn bør «antakelser basert på et biologisk prinsipp» ikke legges til grunn ved anvendelsen av barnelovens regler om samvær, og domstolen må sikre at saken utredes slik at barnets beste og barnets behov kartlegges – og at barnets mening om situasjonen her og nå tillegges tilstrekkelig vekt i avgjørelsen.

Nedenfor har departementet merknader til noen særlige situasjoner hvor samvær ikke skal/bør fastsettes.

1.4.1.1.2 *Trusselutsatte – fiktiv identitet, sperret adresse*

Fiktiv identitet, sperret adresse og relokalisering er blant de tiltak som kan settes inn for å beskytte personer som er utsatt for alvorlige trusler.

Departementet tydeliggjør med dette at det i tilfeller der en forelder har utsatt bostedsforelder og/eller barnet for slike trusler at det er iverksatt beskyttelsestiltak, ikke bør fastsettes samvær.

1.4.1.1.3 *Vold og seksuelle overgrep*

I saker der domstolene etter en bevisvurdering legger til grunn at barnet har vært utsatt for eller vitne til alvorlige forhold som vold og overgrep og det er fare for gjentakelse eller retraumatisering av barnet, må gjeldende rett forstås slik at det ikke skal fastsettes samvær, heller ikke med tilsyn.

1.4.1.1.4 *Risiko for bortføring*

Departementet finner det klart at barnets menneskerettslige vern mot beskyttelse i tilfeller hvor det foreligger risiko for bortføring bør gå foran barnets og forelders rett til samvær. Vilkår for samvær vil ikke være tilstrekkelig til å eliminere risiko for bortføring, og departementet mener at en offentlig oppnevnt tilsynsperson verken skal eller kan være noen garantist for barnets sikkerhet. Skjerming av barnet bør være løsningen i saker der det foreligger risiko for bortføring.

Departementet mener det kan være behov for en innstramming av praksis på dette punkt.

1.4.1.1.5 Barn som (for tiden) ikke ønsker samvær

Departementet opprettholder også anbefalingen fra høringsnotatet om at barn som for tiden ikke ønsker samvær, ikke skal pålegges dette før saken er tilstrekkelig utredet og barnets og familiens situasjon er tilfredsstillende klarlagt. Det er viktig at bakgrunnen for barnets vegring undersøkes.

Det var bred støtte til departementets føringer i høringsnotatet om at barn ikke skal tvinges til samvær.

Barns motvilje mot samvær må lede til at domstolen sørger for at saken utredes grundig. Departementet mener at eventuelt samvær ikke bør fastsettes før domstolen har sikret at saken er tilstrekkelig utredet når det gjelder årsakene til at barnet vegrer seg, primært ved sakkyndig utredning og samtaler med barnet.

1.4.2 Vilkår for samvær

1.4.2.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet og foreslår at ordene «vilkår for gjennomføring av samværsretten» erstattes med «vilkår for samvær».

Domstolen skal fastsette at det ikke skal være samvær der samvær ikke er til barnets beste, og domstolen bør dermed ha en vid adgang til «det mindre», det vil si å stille vilkår for samvær. Departementet klargjør med dette at domstolen kan stille vilkår som ikke bare direkte er knyttet til praktiske forhold ved gjennomføring av samværet, men også vilkår for å styrke foreldrefunksjoner og foreldresamarbeid slik at det sikres at samværet er til barnets beste. Slike vilkår kan gjelde bl.a. ruskontroll.

Departementet viser til at det vil være domstolen som må vurdere og ta stilling til hvilke typer vilkår som det er adgang til og ønskelig å stille etter loven på bakgrunn av omstendighetene i den enkelte sak.

Departementet er enig i at der det i saker for domstolen er satt vilkår med tanke på atferdsendring, må domstolens belysning av saken og avgjørelsens innhold ta hensyn til dette. Det er spesielt viktig å ta dette i betraktning før ordinært samvær eventuelt fastsettes etter en periode med samvær på bestemte vilkår.

1.5 Samvær med tilsyn

1.5.1 Departementets vurderinger og forslag

NÆRMERE OM DET NYE VILKÅRET

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om innføring av et nytt vilkår om at barnets behov må tilsi samvær under tilsyn av offent-

lig oppnevnt tilsynsperson for at domstolen skal kunne pålegge dette.

Departementet viser til at domstolens praksis tilsier at det er behov for å styrke barneperspektivet.

Departementets forslag om å endre loven, for derigjennom å bidra til en justering av rettspraksis, gjelder tilføyelsen av et nytt materielt vilkår som skal gjelde i tillegg til det generelle vilkåret barnets beste. Forslaget vil dermed ha en rettslig funksjon.

Departementet finner bred støtte i høringen for at vilkåret vil innebære at barneperspektivet styrkes i saker der det gis pålegg om samvær med tilsyn. Det nye vilkåret innebærer at domstolen må gjøre en mer konkret vurdering av barnets behov her-og-nå for henholdsvis beskyttelse eller støtte. Vilket innebærer at domstolen må vurdere om tilsyn er egnet til å oppnå beskyttelse av eller støtte for barnet. Innføring av et vilkår om barnets behov vil gi større sikkerhet for at det er det spesifikke barnets behov som blir gjenstand for domstolens vurdering.

Departementet legger til grunn at forslaget om innføring av et materielt vilkår om barnets behov vil lede til at barn i større grad høres om samvær og om tilsyn.

Der barnet tidligere har hatt samvær, må barnets opplevelse av samværet få stor betydning. Departementet mener at det må legges et mer kortsiktig perspektiv til grunn når domstolen skal avgjøre om det for tiden er til barnets beste med samvær.

Departementet understreker at forslaget om vilkåret barnets behov ikke er ment å erstatte vilkåret barnets beste i de aktuelle sakene. Vilket om at samvær først og fremst skal rette seg etter det som er best for barnet, jf. barneloven § 48 første ledd, vil fortsatt gjelde som et selvstendig vilkår også for anvendelsen av barnelovens bestemmelse om samvær med tilsyn. Dersom innføring av vilkåret barnets behov i den nevnte bestemmelsen også leder til at barneperspektivet generelt styrkes i foreldretviser etter barneloven og at flere barn høres i samværsaker, er dette i så fall en positiv effekt av forslaget.

HVOR MYE SAMVÆR/TILSYN HAR BARNET BEHOV FOR

Det vil være opp til domstolen, innenfor de rammer som foreligger, å ta stilling til antall timer etter en vurdering av forholdene og behovene i den enkelte sak. Domstolens vurderinger av barnets behov for samvær/tilsyn må knyttes opp til formålet med tilsyn og dermed hvilken form for tilsyn som bør fastsettes.

Departementet mener at der barnet har behov for beskyttelse, vil for omfattende samvær kunne bli en belastning for barnet. Det understrekes at antall timer, henholdsvis 16 timer ved beskyttet tilsyn og 32 timer med støttet tilsyn (som foreslås regulert i forskrift, som i dag) er det maksimale antall timer som

kan fastsettes for ett år i en sak. Departementet viser til at det blir domstolen som, innenfor taket, avgjør hvor mange timer tilsyn det er behov for.

KUMULATIVE VILKÅR

Departementet viser til at det var hensikten med forslaget i høringsnotatet at vilkårene skal være kumulative, det vil si at begge vilkår må være oppfylt for at domstolen skal kunne pålegge det offentlige å oppnevne tilsynsperson, dvs. både «særlege høve» og «omsynet til barnet sine behov». Tilsyn i regi av det offentlige er inngripende overfor forelder, og også overfor barnet. Dette er hovedbegrunnelsen for at det stilles vilkår om «særlege høve», og at vilkåret foreslås videreført. Departementet har også tatt i betraktning at dersom vilkåret «særlege høve» eventuelt skulle tas ut av loven, ville dette kunne få uønskede konsekvenser for praktiseringen av bestemmelsen, noe som ikke er utredet.

Dersom det er tilstrekkelig at privat tilsyn iverksettes for at formålene med tilsynet oppnås og dette er til barnets beste, bør dette benyttes fremfor offentlig oppnevnt tilsynsperson.

1.5.2 Formålet bestemmer tilsynsformen

1.5.2.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

1.5.2.1.1 Beskyttet tilsyn

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at beskyttelse er ett av to hovedformål med tilsynsordningen i barneloven. Beskyttelsen skal gi vern, men også skape en følelse av trygghet, både fysisk og psykisk. Videre vil tilstedeværelsen av en tilsynsperson, tilsynspersonens observasjoner og rapporteringsplikten sikre at barnets opplevelse av å bli beskyttet, og eventuelle opplevelse av ikke å bli beskyttet, videreformidles. Beskyttet tilsyn vil være den mest omfattende form for tilsyn og forutsetter at barnet og samværsforelder overvåkes under hele samværet.

Beskyttet tilsyn er aktuelt i familier der det har vært noe problematikk knyttet til vold, rus eller psykiske lidelser, men der samvær til tross for dette vil være til barnets beste. Enkelte høringsinstanser er skeptiske til innføring av beskyttet tilsyn av frykt for at slikt tilsyn kan fungere som en «sovepute» for domstolen til å fastsette samvær med tilsyn i tilfeller der domstolen heller skal/bør fastsette at det ikke skal være samvær.

Forslagene i denne proposisjonen har som formål å styrke barneperspektivet og sikre at saker om blant annet samvær blir bedre belyst.

Det er et formål med lovendringene å senke terskelen for å nekte samvær helt.

1.5.2.1.2 Støttet tilsyn

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at et annet hovedformål med tilsyn skal være veiledning til samværsforelder og/eller støtte til samværsforelder og barnet ved samvær. Støttet tilsyn vil være særlig aktuelt i tilfeller der det er vedvarende konflikt mellom foreldre og ved kontaktetablering mellom barnet og samværsforelder. Denne form for tilsyn vil være et mindre omfattende tilsyn, som kan anvendes i saker der det ikke foreligger et behov for overvåking under hele samværet. Støttet tilsyn gir dermed rom for mer fleksible løsninger.

Det er en forutsetning at tilsynspersonen er i tett dialog med samværsforelder og barnet. Dette gjelder også dersom samvær dels kan skje uten tilsynsperson til stede. Tanken med støttet tilsyn er at det vil kunne skje en gradvis overgang til samvær med privat tilsyn eller samvær uten tilsyn dersom dette er til barnets beste.

Departementet understreker at støttet tilsyn ikke skal benyttes der barnet har behov for beskyttelse. Barnets behov og barnets beste skal være styrende også når domstolen fastsetter støttet tilsyn.

1.6 Prosess og saksbehandling i foreldretvister

1.6.1 Mekling – egnethet

1.6.1.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at dommeren under saksforberedelsen bare skal mekle i saker som er egnet for det, § 61 nr. 1 første punktum.

Da saksbehandlingsreglene ble innført i 2004 ble det i forarbeidene til loven gjort rede for at ikke alle saker egner seg for mekling.

Katrin Kochs evaluering (2008) viser at det mekles i saker som ikke er egnet for det.

Departementet mener det kommer klart fram av både ovennevnte undersøkelse og høringsuttalelser at det i dag mekles i saker som ikke er egnet for det, videre at verdifull tid går med i forsøk på å oppnå forlik i saker som likevel ender med hovedforhandling.

Dette tilsier etter departementets mening at det er behov for å tydeliggjøre i lovteksten at ikke alle saker egner seg for mekling. En endring i lovteksten der det fremgår tydelig at det skal vurderes om saken er egnet for mekling, vil etter departementets mening kunne føre til større bevissthet om at ikke alle saker skal mekles. Etter departementets vurdering vil forslaget føre til at flere saker blir grundigere belyst, til barnets beste.

1.6.2 Sakkyndig utredning

1.6.2.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Tilfeller der det bør oppnevnes sakkyndig etter barneloven § 61 første ledd nr. 3

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om å tydeliggjøre at det bør oppnevnes sakkyndig etter barneloven § 61 første ledd nr. 3 i saker der det blant annet er påstander som gjelder vold, overgrep, rus og psykiske lidelser, og der saken ikke er tilstrekkelig opplyst på annen måte.

Departementet mener det er spesielt viktig at sakkyndige bistår dommeren med å få opplyst saken i de tilfeller det fremmes påstander om vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiske lidelser, der heller ikke saken på annen måte er tilstrekkelig opplyst. Departementet opprettholder derfor forslaget fra høringsnotatet om presiseringer i ordlyden i barneloven § 61 første ledd nr. 3. Dette forslaget må sees i sammenheng med forslag om at staten skal dekke utgifter til sakkyndig etter barneloven § 61 første ledd nr. 3.

Dekning av utgifter til sakkyndige etter denne bestemmelsen

Dagens regler der partene selv er ansvarlige for å dekke kostnadene ved sakkyndig bistand etter barneloven § 61 første ledd nr. 3, kan innebære en fare for dreining bort fra bruk av tradisjonell sakkyndig, også i saker der det er behov for grundigere utredning. I saker der sakkyndig bistand etter § 61 første ledd nr. 3 ikke dekkes under ordningen om fri rettshjelp, kan det i praksis være fare for at dommeren i sin vurdering tar hensyn til partenes betalingsevne og således lar denne veie tyngre enn utredningsbehovet i saken. Det er viktig at det faktiske avgjørelsesgrunnlaget er forsvarlig for å sikre avgjørelser til barnets beste, noe som også kan forhindre unødige gjentatte søksmål. Forslaget om at staten skal dekke utgiftene også etter barneloven § 61 første ledd nr. 3 har som konsekvens at hensynet til partenes økonomi ikke vil få betydning for behandling av sakene.

Etter departementets vurdering bør staten dekke kostnadene til sakkyndig bistand etter barneloven § 61 første ledd nr. 3 i alle barnelovssaker der det «trengs». En eventuell ny regel bør, som i dag, gjelde uavhengig av om retten oppnevner sakkyndig på begjæring av en eller begge parter eller av eget tiltak, se forslag til § 61 andre ledd første punktum.

1.6.3 Representant for barnet

1.6.3.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Departementet viste i høringsnotatet til at bestemmelsen om å oppnevne en representant for

barnet kan være aktuell å bruke i saker med volds- og overgrepssproblematikk der det er usikkert om barnets interesser blir tilstrekkelig ivaretatt under rettsprosessen eller det er særlige behov hos barnet som tilsier dette.

Departementet opprettholder forslaget om å tydeliggjøre i lovteksten når det kan oppnevnes en advokat eller annen representant for barnet, forslaget § 61 første ledd nr. 5.

Flere høringsinstanser mener denne ordningen er lite brukt, og det stilles spørsmål ved om endringen vil føre til økt bruk av en egen representant for barna.

Departementet mener det ikke er formålstjenlig å gjøre bestemmelsen om til en pliktbestemmelse som skal gjelde i alle saker som går til hovedforhandling.

1.6.4 Fritak fra taushetsplikt

1.6.4.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om at ansatte i barnevernstjenesten ikke skal ha lovbestemt taushetsplikt når de skal avgi vitneforklaring eller uttale seg i foreldretvister etter barneloven. Ansatte i barnevernstjenesten kan ha opplysninger om barnet og familien som kan være av vesentlig betydning for å belyse saker etter barneloven om fordeling av foreldreansvar, fast bosted og samvær. Barnevernstjenestens viktigste oppgave i en foreldretvist vil således være å bidra til sakens opplysning ut fra deres kjennskap til barnet og familien. En vitneforklaring fra barnevernstjenesten vil nettopp ivareta dette formålet. Departementet understreker at forslaget innebærer en lovfesting i tråd med gjeldende praksis. Departementet mener oppgaven som vitne kan forenkles og tydeliggjøres ved å lovfeste at ansatte i barnevernstjenesten uten hinder av taushetsplikt kan uttale seg til retten i en foreldretvist.

I høringsnotatet ble det foreslått at fritak skal gis når dette er til barnets beste. Flere høringsinstanser har uttalt at dette vilkåret er unødvendig, all den tid all saksbehandling skal være til barnets beste. Departementet foreslår at vilkåret utgår, og viser til at den generelle regelen i barneloven er at all saksbehandling skal være til barnets beste, jf. barneloven § 48.

Departementet går inn for at bestemmelsen, som sier at barnevernstjenesten uhindret av taushetsplikt kan gi opplysninger til domstolen i foreldretvister etter barneloven, knyttes til saksbehandlingsreglene og plasseres i en ny § 61 a i barneloven.

1.6.5 Foreløpig avgjørelse

1.6.5.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om å endre bestemmelsen om foreløp-

pig avgjørelse i § 60 første ledd i barneloven. Departementet foreslo i høringsnotatet å endre bestemmelsen og presisere at det skal tas foreløpig avgjørelse i saker der det er risiko for vold eller overgrep, dersom en av partene krever det.

Departementet finner at det er behov for å sikre at retten vurderer risikoen for at barnet blir utsatt for vold og/eller seksuelle overgrep når det er påstander om dette. Det fremgår av barneloven § 48 andre ledd at retten ved avgjørelser etter barneloven skal ta særlig hensyn til at barnet ikke må utsettes for vold eller annen risiko for skade på sin fysiske og psykiske helse. Når det fremmes påstander om vold og/eller seksuelle overgrep, er det derfor et overordnet hensyn å undersøke påstandene på en betryggende måte. Dersom det foreligger slik risiko, vil retten være forpliktet til å realitetsbehandle begjæringen. Dette gjelder uavhengig av om sak er reist.

Departementet viser også til barnekonvensjonens utgangspunkt om at staten har det overordnede ansvaret for å beskytte barn og unge mot «alle former for fysisk eller psykisk vold, skade eller misbruk, vanskjøtsel eller forsømmelig behandling, mishandling eller utnyttning, herunder seksuelt misbruk».

Departementet foreslår at det innføres en plikt for retten til å treffe foreløpig avgjørelse der «det er en risiko for at barnet blir utsett for vald eller på annen vis handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for fare eller skade».

Særlig om beviskrav og bevisvurdering

Retten har et selvstendig ansvar for sakens opplysning. Det er opp til retten å vurdere bevisene og ta stilling til om det foreligger en risiko for vold eller overgrep. Bevisvurderingen må ta utgangspunkt i de opplysninger som finnes. Utgangspunktet for bevisvurderingen vil ofte være partenes forklaringer. Det følger av § 31 at barn som er store nok til å danne seg egne synspunkter som utgangspunkt skal høres, og at barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med alder og modenhet.

Etter departementets syn vil det i behandlingen av foreløpige avgjørelser med påstander om vold og/eller seksuelle overgrep være nødvendig å praktisere et beviskrav der det foretas en avveining av hva som lar seg bringe på det rene i saken og hva som står på spill. Å bli anklaget for vold og/eller seksuelle overgrep vil være belastende for den det gjelder, og en foreløpig avgjørelse som legger dette faktum til grunn og eksempelvis fastsetter at det ikke skal være samvær mellom barn og forelder for en viss tid, vil kunne oppleves negativt. På den annen side er vold og/eller seksuelle overgrep mot barn så skadelig at barnet har krav på umiddelbar beskyttelse.

Beviskrav og -vurderinger må ikke være for strenge i tilfeller hvor det foreligger en risiko for vold

og/eller seksuelle overgrep, og domstolen skal ta stilling til hvorvidt det skal fattes en foreløpig avgjørelse.

1.6.6 Tvangsbot

1.6.6.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Departementet opprettholder intensjonen i høringsnotatets forslag om bedre beskyttelse av barn mot blant annet vold og seksuelle overgrep, og foreslår en endring i barneloven § 65 andre ledd. I forslaget til lovendring går det fram at det ikke skal fastsettes tvangsbot der det foreligger umulighet, herunder der barn risikerer å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare. Begrunnelsen for forslaget er å tydeliggjøre at barnets rett til beskyttelse mot fysisk eller psykisk fare og skade veier tyngre enn voksnes rett til samvær. Det er derfor nødvendig med en presisering i barneloven slik at retten ikke treffer pålegg for å fremtvinge en samværsrett som innebærer at barn risikerer å bli utsatt for vold, seksuelle overgrep eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare.

1.7 Kompetanse, prosess og saksbehandling – samvær med tilsyn

1.7.1 Domstolens kompetanse til å gi pålegg

1.7.1.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

1.7.1.1.1 Domstolen skal fastsette tilsynsform og gi bestemmelser for tilsynet

Departementet fastholder forslaget fra høringsnotatet om at det klargjøres i loven at domstolen har en plikt til å bestemme formål/tilsynsform og fastsette nødvendige bestemmelser om iverksetting. Dette vil legge til rette for mer effektiv gjennomføring av pålegg, noe som normalt vil være forventet av foreldrene og barnet, og i mange tilfeller også forutsett av domstolen.

Departementet fastholder videre forslaget fra høringsnotatet om at hovedformålene skal være henholdsvis beskyttelse og støtte, og at dette blir utgangspunkt for et nivåinndelt tilsyn. Det foreslås at de to formene for tilsyn nedfelles i loven slik at domstolen ikke står fritt til å bestemme hvilke former for tilsyn som kan pålegges. Det nærmere innholdet i de to hovedformene for tilsyn kan reguleres i forskrift dersom det er behov for dette.

Departementet mener videre at domstolen i pålegget skal fastsette de mest sentrale og nødvendige bestemmelser for iverksetting. Det vil i alle saker være behov for å fastsette varighet og antall timer,

forslaget § 43a andre ledd. Departementet foreslo i høringsnotatet at domstolen også skulle fastsette tid og sted, men har kommet til at dette ikke bør følges opp i lovforslaget. Det er likevel slik at domstolen kan fastsette ytterligere bestemmelser ved behov. Domstolen skal rådføre seg med oppnevnte myndighet før pålegget gis. Domstolen bør som hovedregel overlate til oppnevnte myndighet å utpeke en bestemt tilsynsperson.

Særlig om foreldres adgang til å avtale tilsyn

Departementet understreker at foreldre ikke kan inngå en avtale som utløser en plikt for det offentlige til å oppnevne en tilsynsperson.

Foreldre kan fortsatt inngå avtaler om privat tilsyn.

1.7.1.1.2 Formkrav

Departementet foreslår i tråd med høringsnotatet en tilføyelse i barnelovens bestemmelse om samvær med tilsyn slik at det fremgår av ordlyden at pålegg kan gis i dom, eller i foreløpig avgjørelse i kjennelse etter barneloven § 60. Departementet foreslår videre at pålegg kan nedfelles i rettsforlik.

1.7.2 Prosess og saksbehandling

1.7.2.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

1.7.2.1.1 Begrunnelsesplikt ved pålegg

Departementet opprettholder forslaget i høringsnotatet om at det innføres en begrunnelsesplikt ved pålegg. I forarbeidene forutsettes at formålet med samvær under tilsyn av offentlig oppnevnt tilsynsperson og tilsynspersonens oppgaver angis i pålegget. Erfaringer viser at dette i liten grad følges opp tilfredsstillende i praksis. Dette har blant annet sammenheng med at det i dag heller ikke gjelder formkrav. Departementet vil gjennom forslaget blant annet sikre at domstolene sørger for at sakene belyses godt, og samtidig sikre at påleggene gir grunnlag for rask iverksetting. Formkrav og krav om begrunnelse, som innebærer mulighet for reell innsikt i rettspraksis, innebærer også at viktige rettssikkerhetsgarantier kan oppfylles.

1.7.2.1.2 Særlig om varighet

Departementet opprettholder forslaget fra høringsnotatet om at pålegg om tilsyn normalt ikke bør ha en varighet utover ett år.

Departementet foreslår at domstolen skal fastsette tilsynets varighet.

Tilsyn må anses som et inngrep i samværsretten, og inngrepet bør ikke fastholdes i lengre tid enn formålet med tilsynet og behovene i saken tilsier. Depar-

tementet ønsker en endring i praksis dit hen at det legges et mer kortsiktig perspektiv til grunn når domstolen skal avgjøre om det for tiden er til barnets beste med samvær.

Departementets syn er at et pålegg om samvær med tilsyn primært bør være midlertidig og kortvarig, og ikke ha varighet utover ett år. Departementet ser at det unntaksvis kan være behov for at samvær med tilsyn fastsettes med varighet ut over ett år. Det foreslås imidlertid ikke at loven angir en maksimumsvarighet. Forslaget om at tilsynets varighet skal angis i pålegget vil innebære den endring at domstolen må gjøre en konkret vurdering av varighetsbehovet.

1.7.2.1.3 Domstolen skal rådføre seg med oppnevnte myndighet

Departementet fastholder forslaget om at domstolen skal rådføre seg med oppnevnte myndighet om hvorvidt pålegget og bestemmelsene vil la seg gjennomføre i praksis. På denne måten sikres en effektiv iverksetting av pålegg.

1.7.3 Oppnevning av tilsynsperson og oppfølging

1.7.3.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

1.7.3.1.1 Delt ansvar for oppnevning og oppfølging

Departementet opprettholder forslaget om at den kommunale barnevernstjenesten skal oppnevne tilsynsperson og følge opp saken ved beskyttet tilsyn, og at Bufetat skal oppnevne og følge opp ved støttet tilsyn.

Domstolen skal etter forslaget fastsette formål med og formen for tilsyn i pålegg, og det vil da følge av loven hvorvidt kommunen ved barnevernstjenesten eller Bufetat skal oppnevne tilsynsperson. Forslaget vil gi en mer fleksibel tilsynsordning der formålet med tilsynet og behovene for oppfølging blir avgjørende for hvilken etat som får ansvar for saken.

Departementet mener at barnevernstjenesten med sin faglige kompetanse og kunnskap er best egnet til å oppnevne tilsynsperson der domstolen pålegger beskyttet tilsyn.

Den kommunale barnevernstjenesten kan oppnevne en tilsynsperson blant egne ansatte, eller oppnevne en ekstern tilsynsperson. Den barnevernstjenesten oppnevner vil utføre sitt oppdrag på vegne av barnevernstjenesten.

Forslaget om et delt ansvar for oppnevning må ses i sammenheng med forslaget om at saker om samvær under tilsyn av offentlig oppnevnt tilsynsperson skal følges opp tettere fra det offentliges side. Det er barnevernstjenesten som har spisskompetanse på oppfølging av barn og foreldre i familier der en eller

begge foreldre har problematikk knyttet til vold, seksuelle overgrep, rus eller psykiske lidelser.

Etter forslaget vil Bufetat beholde/få ansvaret for å oppnevne tilsynspersoner der domstolen pålegger støttet tilsyn. Departementet legger avgjørende vekt på at familievernstjenesten er en spesialtjeneste med familierelaterte problemer som sitt fagfelt. Familievernskontorene skal gi et tilbud om behandling og rådgivning der det foreligger vansker, konflikt eller kriser i familien, og familievernskontorene foretar også mekling.

Departementet understreker at det er behovet for henholdsvis barnevernstjenestens og familievernstjenestens fagkompetanse som har vært avgjørende for at departementet foreslår et delt ansvar for oppnevning og oppfølging, og således et nivåinndelt tilsyn (jf. beskyttet og støttet tilsyn).

Særlig om bruk av tolk

Oppnevning myndighet må legge opp til et likeverdig tilbud til barn og foreldre med innvandrerbakgrunn og i nødvendig utstrekning legge til rette for bruk av tolk i sammenheng med tilsynssamværet.

1.7.3.1.2 Vandelskrav for tilsynsperson – politiattest

Forslaget om å innføre vandelskrav for tilsynspersoner omfatter innføring av et krav om politiattest i samsvar med det krav som stilles til de som skal ansettes i barnevernstjenesten, jf. barnevernloven § 6-10 første ledd. Formålet med innføring av en adgang til å kreve politiattest er å beskytte barnet mot blant annet vold og overgrep fra tilsynspersonen.

Etter departementets vurdering er det ikke grunnlag for å stille ytterligere krav etter barneloven enn det som gjelder for en barneomsorgsattest etter barnevernloven. Det er rimelig å stille samme krav til vandel som det som i dag gjelder for ansettelse eller oppnevning av tilsynspersoner i barnevernstjenesten etter barnevernloven.

Formålet med gjennomføringen av tilsynet vil være ulikt for de to tilsynsformene. For samvær med beskyttet tilsyn vil det uansett være grunn til å kreve en barneomsorgsattest forut for oppnevningen. Når det gjelder støttet tilsyn underlagt familievernstjenesten, vil det også kunne være situasjoner der tilsynspersonen er alene med barnet. Å kreve politiattest i alle saker, også for støttet tilsyn, vil innebære mindre bruk av skjønsmessige vurderinger.

Departementet foreslår etter en samlet vurdering at den myndigheten som skal oppnevne tilsynsperson, enten det er barnevernstjenesten i kommunen eller Bufetat/familievernstjenesten, skal innhente politiattest (barneomsorgsattest), forut for oppnevningen. Departementet foreslår en bestemmelse om dette tatt inn i en ny § 43 a i barneloven. I tillegg

åpnes det for at forskriften kan omfatte nærmere bestemmelser om blant annet politiattest.

1.7.3.1.3 Rapporteringsplikt. Tilsynspersonens oppfølging

Departementet foreslår at hjemmelen for å fastsette forskrift med bestemmelser om oppnevning av tilsynsperson, utøving av tilsyn og godtgjøring videreføres. Det foreslås at rapporteringsplikt skal være hovedregelen, og dette vil bli regulert i forskrift. Tilsynspersonens rapporteringsplikt vil kunne sikre bedre oppfølging av tilsynssaken i kommunal barnevernstjeneste/Bufetat, og kan for øvrig sikre at familien kan følges opp på andre måter i det offentlige hjelpeapparatet dersom det er behov for det.

Tilsynspersonens rapport skal sendes til oppnevning myndighet som også har oppfølgingsansvaret.

Dersom tilsynspersonens erfaringer fra utøving av tilsyn er at samvær ikke er til barnets beste, må dette formidles til bostedsforelder via kommunal barneverntjeneste/Bufetat som har ansvar for oppnevning og oppfølging i tilsynssaken.

1.7.3.1.4 Barnevernstjenestens og Bufetats oppfølging

For å styrke rettssikkerheten for barna foreslår departementet i tråd med høringsnotatet at henholdsvis kommunal barnevernstjeneste og Bufetat får et lov hjemlet ansvar for oppfølging.

Departementets lovforslag tar sikte på å sikre familiene mer helhetlig bistand og oppfølging, særlig med tanke på best mulig ivaretagelse av barnet i foreldretvister.

2. Komiteens merknader

Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjøl, Kåre Simensen, Arild Stokkan-Grande og Lene Vågslid, fra Fremskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Rannveig Kvifte Andresen, fra Senterpartiet, Olov Grøtting, og fra Kristelig Folkeparti, Øyvind Håbrekke, viser til Prop. 85 L (2012–2013) hvor det foreslås endringer i lov av 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre (barnelova).

Komiteen støtter en styrking av barneperspektivet i foreldretvister. Komiteen legger til grunn et syn hvor barn skal beskyttes mot vold og overgrep og hvor deres situasjon er det viktigste. Komiteen er derfor positiv til forslagene til endring som legges

frem av regjeringen i proposisjonen, og mener den er et viktig skritt for å øke beskyttelsen av de utsatte barna i foreldretvister.

Komiteen er opptatt av at en i størst mulig grad skal ta hensyn til og lytte til barna i foreldretvister.

Komiteen understreker at lovverket skal baseres på likebehandling av og likeverd mellom foreldre. Dette gjelder uavhengig av kjønn, seksuell orientering, etnisk bakgrunn og funksjonsevne.

Komiteen vil understreke at det er hensynet til barnets beste og barnets behov som er det overordnede også i foreldretvistsaker. Komiteen vil videre understreke hensynet til rettsikkerhet for alle involverte parter.

Komiteen er opptatt av forebygging, både når det gjelder konflikter i familien, derigjennom samlivsbrudd og å dempe konflikter når samlivsbrudd er oppstått. Komiteen viser til at familievernet er et viktig tilbud som gir familier et godt lavterskeltilbud på spesialistnivå.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er derfor fornøyd med at departementet de siste årene har økt sin prioritering av familievernstjenestens arbeid med høykonfliktfamilier, og at det er fokusert på en bedre utnyttelse av meklingsordningen og familievernstjenestens tilbud i høykonfliktsaker. Flertallet er også opptatt av at vi har en meklingsordning som bidrar til å sikre høy kvalitet på bosted/samværsavtaler til barnets beste ved samlivsbrudd.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil peke på behovet for forebygging av foreldretvister, konflikter og samlivsbrudd. Disse medlemmer vil i denne sammenheng understreke at familievernet må styrkes.

Komiteen viser til at familievernstjenesten har et stort potensial til å forebygge og redusere konflikter, til beste for barn og familier.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at kapasiteten må bygges ut for å utnytte dette. Disse medlemmer viser til et nylig fremmet forslag i Stortinget om at familievernet må styrkes. Med dagens ressursnivå må det forebyggende arbeidet reduseres.

Komiteen vil også understreke betydningen av et lavest mulig konfliktnivå foreldrene imellom i foreldretvister.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil i denne sammenheng vise til Dokument 8:106 S (2012–2013) Representantforslag om handlingsplan for bedre foreldresamarbeid etter samlivsbrudd.

Komiteen viser til at konflikt mellom foreldre kan ha alvorlige konsekvenser for barn. Det viktigste for barna er å forhindre et høyt konfliktnivå, i intakte parforhold så vel som i skilsmisssituasjoner.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til disse partiers alternative statsbudsjetter og foreslår kraftige økninger til familievernet.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til forslag om en opptrappingsplan for familievernet, jf. Innst. 179 S (2012–2013), jf. Dokument 8:137 S (2011–2012) Representantforslag om styrking av familievernet.

Barns medvirkning

Komiteen mener at det ikke er alderen som bør avgjøre om barnet skal lyttes til eller ikke.

Komiteen er spesielt opptatt av barns selvstendige rett til å bli hørt om alle spørsmål foreldretvisten reiser.

Komiteen støtter derfor forslaget fra regjeringen om å tilrettelegge for at barn under syv år også skal få uttale seg om saken før den avgjøres, og at barnets mening skal vektlegges i samsvar med alder og modenhet. Komiteen understreker at barnet har en rett, men ingen plikt til å gi uttrykk for sine synspunkter, og det er viktig at dette videreformidles til barnet. Komiteen mener det er viktig å understreke at barn ikke skal oppleve at de må velge mellom foreldrene eller ta stilling i foreldrenes konflikt. Det må understrekes at det ikke er barnets ansvar å løse konflikten eller å velge mellom mors og fars versjon. Et barns lojalitet er ofte sterk, og et barn bør ikke pålegges ansvar i en konflikt mellom foreldre.

Komiteen mener også at barnet i større grad må tas på alvor når det kommer til foreldretvister, og mener at en lovfesting om at barnet skal orienteres om resultatet i en foreldretvist er riktig vei å gå.

Samvær og tilsyn

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, understreker at det er barnets beste som må være avgjørende for om det idømmes samvær, og samværsordningen må tilrettelegges etter barnets behov og organiseres på en måte som er tilpasset barnets hverdag.

Flertallet peker på at ved å gjøre barnets rett til og behov for samvær styrende for om samvær skal finne sted, vil man i større grad kunne beskytte barn mot vold og overgrep under samvær.

Komiteen vektlegger at barnets rettigheter og beskyttelse skal komme først i saker hvor det er tvil rundt barnets sikkerhet. I saker hvor domstolene legger til grunn at det er fare for at barnet utsettes for vold eller seksuelle overgrep og/eller det er fare for retraumatisering av barnet, skal domstolen ikke fastsette samvær, heller ikke med tilsyn.

Komiteen støtter at en øker virkemiddelbruken for å styrke foreldrefunksjoner og foreldresamarbeid. Komiteen er derfor positiv til at lovverket skal gi mulighet til å lage en avtale eller avsi dom som gjelder andre aktiviteter enn bare tilsyn.

Komiteen mener at en i saker om samvær med tilsyn i større grad skal tilpasse seg barnet og dets behov. Komiteen går inn for en ordning der tilsynet blir nivåinndelt og at barnets behov i større grad avgjør hva slags tilsyn som skal pålegges. Komiteen støtter en forskriftsfesting der det fastsettes at en kan gi inntil 16 timer med beskyttet tilsyn og 32 timer med støttet tilsyn og at domstolen avgjør, innenfor denne tidsrammen, hvor mange timer tilsyn det er behov for i den enkelte sak.

Komiteen er opptatt av at den etat med best kompetanse på henholdsvis beskyttelse og støtte oppnevner tilsynspersonen og følger opp familien. Komiteen støtter derfor regjeringens forslag om at den kommunale barnevernstjenesten får ansvar for oppnevning av tilsynsperson og oppfølging ved beskyttet tilsyn, mens Bufetat får/holder ansvaret ved støttet tilsyn.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet viser til at det er et prioritert mål knyttet til familievernstjenestene at foreldre med høyt konfliktnivå får hjelp til å samarbeide om barna, både før og etter samlivsbrudd, og at flere foreldre med høyt konfliktnivå kommer fram til gode og holdbare avtaler om barna gjennom mekling, der sakene er egnet for dette. Flere familievernskantor har etablert faste skolerte meklerteam for høykonfliktfamilier. Alle samarbeidsprosjekt og metodeprosjekt i familievernstjenesten er blitt kartlagt for videre utvikling av metode i høykonfliktsaker. Disse medlemmer fremholder at dette arbeidet må videreføres og styrkes.

Disse medlemmer registrerer likevel at antallet barnefordelingssaker for domstolene har økt. Dette er bekymringsfullt og må tas på alvor. En ser også en tendens i slike saker, hvor foreldre ikke kommer til enighet om fordeling av samvær, at far ønsker

mer samvær enn tidligere. Disse medlemmer er av den oppfatning at delt omsorg bør være lovens utgangspunkt, og at dette bør være obligatorisk etter et samlivsbrudd med mindre noe annet er avtalt eller nødvendig for å ivareta barnets rettigheter. Disse medlemmer mener at delt omsorg er med på å dempe konfliktnivået mellom foreldrene ved samlivsbrudd. Disse medlemmer mener også at familievernskantorene i mye større grad enn i dag bør oppfordre til delt omsorg ved samlivsbrudd.

Disse medlemmer viser også til Sverige, hvor barn har en lovfestet rett til samvær og kontakt med begge foreldre, og mener dette er et prinsipp som burde vært overført til Norge.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at begge foreldre ved samlivsbrudd skal likestilles mht. omsorg og samvær med sine barn.»

Oppnevning av sakkyndig

Komiteen mener at en bør tilstrebe grundige vurderinger i situasjoner hvor det er påstander om at en forelder kan ha problemer knyttet til vold, rus eller psykiske helsetilstander som kan påvirke foreldrefunksjonene. Komiteen mener at det i slike tilfeller bør oppnevnes en sakkyndig til å opplyse saken. Komiteen imøteser at regjeringen foreslår en slik presisering i lovverket. Komiteen mener videre at det i slike tilfeller er naturlig at staten skal ta kostnaden, for å sikre utsatte barn bedre beskyttelse ved saken utredes grundig før domstolen treffer beslutning og at det er samme praksis i hele landet.

Representant for barnet

Komiteen viser til Barneombudets og Redd Barnas anbefalinger om at dommeren som en hovedregel skal oppnevne en egen representant for barnet når saken kommer til hovedforhandling. Komiteen mener det bør vurderes hvordan barnets posisjon og interesser kan ivaretas på en best mulig måte også når saken kommer til hovedforhandling.

Taushetsplikt

Komiteen er opptatt av ivaretagelsen av taushetsplikten og tilliten til norske, offentlige tjenester. Komiteen mener likevel at det bør gjøres unntak hvor dette er avgjørende for å sikre barnets rettigheter og sikkerhet. Komiteen støtter derfor regjeringens forslag om å unnta ansatte i barnevernstjenesten fra taushetsplikten når vedkommende er vitne for domstolen i saker som omhandler foreldretvister etter barneloven.

Foreløpig avgjørelse

Komiteen viser til at regelverket i dag legger opp til at det bl.a. i saker hvor det er risiko for og rapporteres om voldsbruk eller fare for skade hos barnet, kan retten treffe en foreløpig avgjørelse i saken. Komiteen er av den oppfatning at barnets sikkerhet skal komme først, og at det i disse tilfellene er viktig å få en rask foreløpig avgjørelse i saken.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener derfor at regelverket bør legges opp slik at en så langt som mulig opererer på den sikre siden på vegne av barnet, og at retten plikter å treffe foreløpig avgjørelse der en av partene krever det og retten finner at det er en risiko for at barnet kan bli utsatt for vold eller bli behandlet på andre måter som utsetter den fysiske eller psykiske helsen for skade eller fare.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er opptatt av at prinsippet om barnets beste skal være overordnet i saker som har med barn å gjøre. Dette flertallet ser derfor viktigheten av at regjeringen har foreslått at en skal treffe slik foreløpig avgjørelse, og at det i slike saker er forenklet saksbehandling og en fullbyringsfrist som kan settes til null dager. Dette for å beskytte barnet der det er grunn til mistanke om voldsbruk, seksuelle overgrep og/eller fare for skade hos barnet. Dette flertallet understreker at dette regelverket gjelder kun en viss tid, eller fram til saken er rettskraftig avgjort. Dette flertallet ser at det er svært alvorlig å bli anklaget for vold og/eller seksuelle overgrep, og vil være svært belastende for det det gjelder. Det er likevel slik at fysiske og seksuelle overgrep er så skadelige for barn at dette flertallet mener at barn ved risiko for dette har behov for og krav på umiddelbar beskyttelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre registrerer at regjeringen i praksis foreslår at anklager mot den ene forelder om seksuelle overgrep eller vold vil kunne frata denne forelder all omsorgsrett og samvær, inntil saken er endelig avgjort i retten. Det er i teorien ikke engang nødvendig med politianmeldelse, da anmeldelse kun er et moment i bevisvurderingen. Disse medlemmer påpeker at hjemmelen som her foreslås forandret er barneloven § 60. Domstolene «kan» i dag vurdere og midlertidig avgjøre hvem som skal ha «foreldreansvaret, om kven barnet skal bo hos fast, og om samværsrett». Disse medlemmer registrerer at regjeringen ønsker å forandre dette fra en «kan»- til en «skal»-regel.

Disse medlemmer ser at endringen umiddelbart ikke virker spesielt dramatisk, da det er positivt med fokus på mulig overgrep og misbruk av barn. Problemet er imidlertid, slik disse medlemmer ser det, føringene departementet legger på domstolenes vurdering av disse sakene i Prop. 85 L (2012–2013). Departementet slutter seg til følgende uttalelse fra Agder lagmannsrett:

«Ved mistanke om seksuelle overgrep vil selv en relativt lav risiko kunne bedømmes som «urimelig», det samme gjelder ved risiko for alvorlige fysiske integritetskrenkninger.»

Videre uttaler departementet selv følgende:

«I avveiningen mellom best mulig foreldrekontakt og å verne barn mot vold og/eller seksuelle overgrep, mener departementet at det sistnevnte hensynet må tillegges avgjørende vekt.»

Og:

«(Etter departementets syn) være best i samsvar med barnets beste og plikten til å beskytte barn mot vold og/eller seksuelle overgrep at det ikke tas noen risiko på vegne av barnet.»

Oversatt til praksis ser disse medlemmer at konsekvensen av disse føringene og endringen av § 60 blir at anklager om seksuelle overgrep eller grov vold alene vil kunne medføre en fratakelse av omsorgsrett/samvær. Spørsmålet er da bør stille seg er om denne typen regler, med ekstremt svake rettsikkerhetsgarantier, kan begrunnes i barnets beste. For å avgjøre dette er det naturlig å se på hvilke alternative virkemidler en har. For det første kan domstolene allerede etter dagens § 60 fradømme den ene forelder samværsrett/omsorgsrett. Den foreslåtte endringen består i å nekte domstolene å avvise slike saker, selv om domstolene mener de er grunnløse. Dette synes disse medlemmer er uheldig, og med de nye føringene for bevisvurdering kan selv lite underbygde påstander om vold/seksuelle overgrep i de fleste tilfeller medføre fratagelse av omsorg/samværsrett. Bl.a. Frostating lagmannsrett, Oslo-, Kristiansand- og Sør-Trøndelag tingrett har uttalt at lovendringen er unødvendig, da domstolene allerede treffer midlertidige avgjørelser når det foreligger reell risiko for vold eller overgrep.

Disse medlemmer vil fremholde at barnets rettigheter og rettssikkerheten må gå hånd i hånd. En gruppes rettsvern og rettigheter kan aldri styrkes ved at man svekker andres rettsvern og rettigheter, og dette er et prinsipp som alltid er viktig å ta med seg når en søker gode løsninger. Disse medlemmer vil vise til Innst. 160 L (2009–2010), som det også vises til i Prop. 85 L (2012–2013). I merknaden det henvises til står det følgende:

«Disse medlemmer viser til at i enkelte saker når far/mor er dømt for overgrep mot sine egne barn så beholdes samværsretten og foreldreansvaret. Disse medlemmer mener en her må endre loven slik at far/mor blir fratatt samværsretten, foreldreansvaret og bostedsretten etter nøye vurdering, når en blir dømt for overgrep mot sine egne barn. Disse medlemmer viser også til svarbrev fra statsråd Audun Lysbakken datert 16. februar 2010.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

'Stortinget ber regjeringen utarbeide forslag til nødvendig lovendring som gir bedre beskyttelse for barn som blir utsatt for overgrep av sine foreldre.'»

Det er altså opplagt at man her har siktet til personer som er dømt for overgrep, og ikke vagt begrunnede anklager slik det foreliggende lovforslaget åpner opp for. Disse medlemmer mener man i disse tilfellene heller bør benytte seg av den lovhjemmelen som allerede eksisterer, og vil samtidig presisere viktigheten av en rask og effektiv saksbehandling i slike saker.

Barnevernet har også en viktig rolle i dette. Barnevernet har lang erfaring, og ikke minst kompetansen til å avgjøre om foreldre skal fratras samvær/omsorg. Barnevernet har også en rekke umiddelbare, rettslige virkemidler å spille på, og i lys av dette synes disse medlemmer at lovendringen er unødvendig. I tillegg kan den bidra til å skape økt konfliktnivå i barnefordelingssaker, hvilket disse medlemmer registrerer at Nordre Vestfolds tingrett har uttalt støtte for.

Disse medlemmer mener regjeringen må anmodes om å utrede en lovendring med sikte på fratagelse av foreldreretten der far eller mor dømmes for alvorlige overgrep mot egne barn, og viser også til justiskomiteens behandling av Meld. St. 15 (2012–2013).

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti presiserer at retten skal ta stilling til samvær etter konkret vurdering av den enkelte sak. De lovendringene som her foretas skal ikke innebære en automatikk i at anklager om vold eller fare for skader skal utelukke samværsrett.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at begge foreldre ved samlivsbrudd skal likestilles mht. omsorg og samvær med sine barn.

4. Komiteens tilråding

Tilrådingen fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre slikt

vedtak til lov

om endringer i barnelova (barneperspektivet i foreldretvister)

I

I lov 8. april 1981 nr. 7 om barn og foreldre gjøres følgende endringer:

§ 31 skal lyde:

§ 31 *Retten for barnet til å vere med på avgjerd*

Etter kvart som barnet blir i stand til å danne seg egne synspunkt på det saka dreiar seg om, skal foreldra høyre kva barnet har å seie før dei tek avgjerd om personlege forhold for barnet. Dei skal leggje vekt på det barnet meiner alt etter kor gammalt og modent barnet er. Det same gjeld for andre som barnet bur hos eller som har med barnet å gjere.

Eit barn som er fylt sju år, og yngre barn som er i stand til å danne seg egne synspunkt, skal få informasjon og høve til å seie meininga si før det blir teke avgjerd om personlege forhold for barnet, mellom anna om foreldreansvaret, kvar barnet skal bu fast og samvær. Meininga til barnet skal bli vektlagt etter alder og modning. Når barnet er fylt 12 år, skal det leggjast stor vekt på kva barnet meiner.

§ 43 tredje ledd skal lyde:

Det kan i avtale eller i dom setjast vilkår for samvær. Dersom tilsyn blir sett som vilkår, kan retten utpeike ein person som skal føre tilsyn under samværet, eller be foreldra gjere det. Den av foreldra som skal ha samvær, dekkjer kostnadene til tiltaka som er sett som vilkår for samvær etter denne føresegna.

Ny § 43 a skal lyde:

§ 43 a *Samvær under tilsyn av offentleg oppnemnt person*

Dersom tilsyn blir sett som vilkår for samværet, kan retten i særlege høve og der omsynet til barnet sine behov talar for det, påleggje kommunal barnevernsteneste eller departementet å oppnemne ein person som skal føre tilsyn under samvær. Retten kan gje pålegg om beskytta tilsyn eller støtta tilsyn.

Pålegget skal fastsetje dei nødvendige vilkåra for samværet, under dette timetalet og avgrensa varighet.

Den kommunale barnevernstenesta oppnemner dei personane som skal føre tilsyn, og følgjer opp

saka ved pålegg om beskytta tilsyn. Departementet oppnemner dei personane som skal føre tilsyn, og følgjer opp saka ved støtta tilsyn.

Før avgjerda blir fatta, skal retten hente inn ei konkret vurdering frå den kommunale barnevernstenesta eller departementet om korleis pålegget kan gjennomførast.

Eit pålegg kan følgje av ein dom, ei førebels avgjerd etter § 60 eller av eit rettsforlik. Dom og førebels avgjerd skal retten grunngi som nemnt i tvisteloven § 19-6. Om rettsavgjerda blir heva ved rettsforlik, skal retten gjere greie for føremålet med tilsynet og behovet til barnet.

Det offentlege dekkjer kostnadene til tiltaka etter denne føresegna.

Den som skal oppnemnast til å føre tilsynet etter andre ledd, skal leggje fram tilfredsstillande politiattest som nemnt i politiregisterloven § 39 første ledd.

Departementet kan gje forskrifter med nærare føresegner om mellom anna oppnemning av personar som skal føre tilsynet, utøvinga av tilsynet, godtgjering, rapportering og kravet om politiattest.

§ 60 første ledd nytt fjerde punktum skal lyde:

Etter krav frå ein part skal retten i alle høve ta førebels avgjerd dersom det er ein risiko for at barnet blir utsett for vald eller på anna vis handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare.

§ 61 første ledd nr. 1 første punktum skal lyde:

1. Retten skal som hovudregel innkalle partane til eitt eller fleire førebuande møte for mellom anna å klarleggje tvistepunkta mellom dei, drøfte vidare handsaming av saka og eventuelt mekle mellom partane der saka er eigna for det.

§ 61 første ledd nr. 3, 4 og 5 skal lyde:

3. *Der det trengst, bør retten oppnemne sakkunnig til å uttale seg om eitt eller fleire av spørsmåla som saka reiser. Der det er sett fram påstandar om vald, overgrep, rus eller psykisk lidning og saka ikkje er tilstrekkeleg opplyst på anna måte, kan retten oppnemne ein sakkunnig.*
4. *Dommaren kan gjennomføre samtalar med barnet, jf. § 31. Retten kan oppnemne ein sakkunnig eller annan eigna person til å hjelpe seg, eller la ein sakkunnig ha samtale med barnet aleine. Der barnet har formidla meininga si, skal dommaren eller den dommaren peiker ut orientere barnet*

om utfallet av saka og korleis meininga til barnet har blitt teke omsyn til.

5. *Retten kan i særlege høve, mellom anna når det er grunn til å tru at barnet er utsett for vald eller på anna vis blir handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare, oppnemne ein advokat eller annan representant til å ta vare på interessene til barnet i samband med søksmålet. Den som er oppnemnd, kan samtale med barnet og skal gje slik informasjon og støtte som er naturleg. Advokaten eller representanten skal få saksdokumenta. Han kan kome med framlegg om handsaminga av saka og skriftleg eller i rettsmøte gje råd om korleis sakshandsaminga best kan ta vare på interessene til barnet. Retten avgjer om og eventuelt kor lenge han skal vere til stades under rettsmøta i saka. Når advokaten eller representanten er til stades i rettsmøta, kan han stille spørsmål til partar og vitne.*

§ 61 andre ledd første punktum skal lyde:

Staten ber kostnadene til dei tiltaka som er nemnde i første stykket nr. 1, 2, 3, 4, 5 og 7.

Ny § 61 a skal lyde:

§ 61 a *Fritak for teieplik for barnevernstenesta*

Barneverntenesta kan uhindra av teieplikta etter barnevernloven § 6-7 gi opplysningar til domstolen i sak om foreldreansvar, kvar barnet skal bu fast og samvær.

§ 65 andre ledd skal lyde:

Avgjerd om samværsrett kan tvangsfullførast ved tvangsbót etter tvangsfullbyrdesloven kap. 13. Det skal ikkje fastsetjast tvangsbót dersom oppfyllinga av samværsretten er umogleg, mellom anna der det er ein risiko for at barnet blir utsett for vald eller på anna vis handsama slik at den fysiske eller psykiske helsa blir utsett for skade eller fare. Tingretten kan fastsetje ei ståande tvangsbót som for ei viss tid skal gjelde for kvar gong samværsretten ikkje vert respektert. Vedtak av fylkesmannen eller departementet er særleg tvangsgrunnlag. Første stykket andre, tredje og femte punktum gjeld tilsvarande.

II

Lova gjeld frå den tid Kongen fastset. Kongen kan setje i verk dei einskilde føresegnene til ulik tid.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 28. mai 2013

Gunn Karin Gjøl

leder

Olov Grøtting

ordfører